

ב"ה

УРОК ПО НЕДЕЛЬНОЙ ГЛАВЕ

שיעור בפרשת השבוע

Урок Главного раввина России
р. Берла Лазара
в центральной синагоге
"Марьино Роуца"

מאת מודנו הרב הראשי לדוסיא
הגאון רבי שלמה דובער פינקס לאזאר שליט"א
שנאמד בהיכל בית הכנסת המרכזי
"מארינה רוסצ'ה"
מוסקבה - רוסיא

НЕДЕЛЬНАЯ ГЛАВА
НИЦАВИМ
פרשת נצבים

תדפיס מתוך הספר
שליח לאחמך

כל הזכויות שמורות

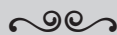
יוצא לאור

ע"י מחלקת 'הוצאה לאור'

בית הכנסת המרכזי

בית מנחם חב"ד - ליוזבאוויטש

'מארינה רוסצ'ה', מוסקבה רוסיה

עימוד ועיצוב:

MTM

מחלקת הגרפיקה

של סוכנות החדשות היהודיות במוסקבה

מבשר טוב מוסקבה

ה'תשובה' – לא בשמים ולא מעבר לים

המצוה הזאת: כללות התורה והמצוות

בסיומה של כל שנה שואבים אנו כוחות חדשים לעבודת ה' בקריאת הכתוב בפרשה זו (ל, יא-יד): "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רִחֲקָה הוּא: לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדִּבָּר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ".

כאשר מעיינים בכוונת הכתוב מהי "המצוה הזאת", מובן מפירוש רש"י¹ שהכוונה ללימוד התורה בפרט וקיום התורה והמצוות בכלל, שכן פירש "לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא – שְׂאֵלוֹ הִיָּתָה בַשָּׁמַיִם, הִיָּתָה צָרִיךְ לַעֲלוֹת אַחֲרֶיהָ לְלַמְדָּהּ.. כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ – הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָכֶם בְּכֶתֶב וּבִעַל פֶּה". ובפשטות מפרש כך משום שדבר זה בא בהמשך לפסוקים שבהם נאמר (ח-י) "וְאֵתָה תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל

ה' וַעֲשִׂיתָ אֶת כָּל מִצְוֹתַיו.. כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֵּי הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה".

ובלקוטי שיחות² מוסיף לבאר מהות הענין, שפרשה זו באה בהמשך לפרשה שלפניה העוסקת בירידה לגלות והשיבה מן הגלות (כט, כז ואילך): "וַיִּתְּשֵׁם ה' מֵעַל אֲדָמָתָם.. וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה.. וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ.. וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחָךָ". ולפי זה מובן שהביטוי "לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה", אין כוונתו שהיה צורך לעלות לשמים ממש כדי לקחתה, אלא שכאשר בני ישראל נמצאים במקום כה נידח "בקצת השמים"³, שלא יאמרו שבכדי לקיים תורה ומצוות עליהם לשבת דוקא בארץ ישראל, אלא קרוב הדבר אליהם גם בהיותם בגלות נידחת זו.

1 וכן פירש רבינו בחיי ועוד מפרשים, ומצינו יסודם כבר במדרשי חז"ל, כגון בדברים רבה פ"ח. מדרש תהלים קיט, יח, ועוד, שהפליגו בחובת היגיעה בעמל התורה הגלמדת מכתובים אלו.

2 לקו"ש חלק לד שיחה א לפרשת נצבים.

3 וכינוי זה "בקצת שמים" רומז למקום רחוק במיוחד, והוא כעין מ"ש במגדל בבל "הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים" (בראשית יא, ד וראה רש"י שם), וע"ע בדוגמאות שהביא בלקו"ש שם הערה 25.

המצוה הזאת: מצות התשובה

אמנם הרמב"ן⁴ מפרש ש"המצוה הזאת" היינו מצות התשובה, והפסוקים באים בהמשך למה שנאמר קודם לכן (א-ב): "וְהִשְׁבַּת אֶל לְבָבְךָ.. וְשִׁבַּת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ". ופירוש זה נתקבל בתורת החסידות, כמו שכתב כ"ק רבינו הזקן בלקוטי תורה (נצבים מה, ב ואילך): "להבין מהו המצוה הזאת, דלא קאי על כל התורה כולה דהל"ל כי כל המצוות.. נאמר כי המצוה הזאת דקאי על התשובה דלעיל מיניה".

וצריך להבין: לפי פירוש רש"י מובן מדוע היה יכול להתעורר ספק ליהודים בגלות האם עליהם ללמוד תורה ולקיים מצוות, כפי שמוכח מכמה מקומות שיש קשר מיוחד בין ישיבת ארץ ישראל לתורה ומצוות, כפי שפירש רש"י על הפסוק "ושמתם את דברי אלה" – "אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות, הניחו תפילין, עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר "הציבי לך ציונים" (דברים יא, יח). אבל לפי פירוש הרמב"ן שמדובר במצות התשובה בייחוד, אינו מובן מהו הקס"ד שבזמן הגלות אין סיבה לחזור בתשובה, ומדוע צריכה התורה להדגיש ש"לא בשמים היא.. ולא מעבר לים היא"?

עוד ביאר הרמב"ן שהפסוקים הללו לא נאמרו בלשון ציווי אלא בלשון בינוני,

אף על פי שהתשובה היא מצוה, וזאת כדי "לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן, והטעם לאמר כי אם יהיה נדחק בקצה השמים ואתה ביד העמים, תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום", והיינו שנכתב בלשון סיפור דברים משום שעתיד הדבר להיות בוודאי, כי הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה. וצריך להבין מפני מה דווקא בענין התשובה הבטיח הקב"ה הבטחה כה גדולה שסוף ישראל לעשות תשובה, מה שלא הבטיח בשאר עניני תורה ומצוות?

אין צורך לחדש

ויש לומר הביאור בזה: כאשר מדובר על עניני תורה ומצוות בכללות, יש מקום למחשבת האדם שלעיתים הדבר אינו קרוב אליו אלא רחוק מהשגתו וקשה לקיימו, כי הזמן והמקום גורמים, וכאשר האדם נמצא ב'ארץ ישראל' הרי יכול הוא בנקל יותר ללמוד תורה ולקיים מצוות, אך בהיותו ב'גלות' עליו 'לעלות לשמים' כביכול כדי לעסוק בעניני יהדות וקדושה ואין זה "קרוב מאוד". ובזה מתבטאת מעלת התשובה, שדווקא עליה נאמר "לא נפלת היא ממך ולא רחוקה היא.. כי קרוב אליך הדבר מאוד", כמו שיתבאר להלן.

4 וכן פירש הספורנו. וראה הגהת כ"ק אדמו"ר הצ"צ בלקו"ת (שנסמן בפנים) שציין לראשית חכמה שער התשובה פ"א שנקמא פ"ה הרמב"ן.

ובעצם יש לומר שהחילוק בין הפירושים ב"מצוה הזאת" תלוי גם בפירוש הבטחת הכתוב "לא נפלאה היא ממך", כי הנה רש"י ביאר "לא נפלאה היא ממך" – לא מכסה היא ממך, כמו שנאמר "פי יפלא" [ובתרגום: ארי יתפסי; ויתרד פלאים]: ויתרד במטמוניות, מכסה, חבושה בטמון". ולפי זה כוונת הכתוב היא שעניינה של התורה אינו נסתר ומכוסה שאי אפשר לקיימה. אמנם במקום אחר פירש רש"י את הכתוב דידן באופן אחר: "לא נפלאה היא ממך" – לא מבדלת ומפרשת היא ממך" (עה"פ שמות ח, יח). ויש לומר שהשמיט זאת כאן משום שפירוש זה מתאים דוקא לפירוש ש"המצוה הזאת" קאי על תשובה כדלהלן, ולפי' רש"י אין זה פשוטו של מקרא.

בכדי לבאר הדברים היטב יש לעסוק בביאורי החסידות על תוכנה ומהותה של התשובה, שכן תמיהה יסודית מרחפת מעל עצם ענין התשובה: ניתן להבין שגם אם האדם עבר עבירה עדיין ביכולתו להמשיך ולעבוד את ה' על ידי מצוות ומעשים טובים ולהיות מרוצה לפניו ית' מכאן ולהבא, אבל כיצד יתכן שע"י תשובה יוכל לתקן את מה שהתרחש במציאות בעבר ואת הפגם הרוחני שהתחולל בפועל?

ומבואר בדא"ח⁵ שענין התשובה הוא כמו שנאמר "שובה ישראל עד הוי' אלקיך", ושייכות התשובה לשם הוי' דוקא היא משום שהוי' הוא היה הוה ויהיה כאחד, וכאשר יהודי שב בתשובה הרי הוא מתעלה למעלה מן הזמן ועי"ז מתקן ומשנה גם מה שנעשה בעבר. אלא שיש לחלק בין תשובה מיראה שבה רק "נעקר עונו מתחילתו", לבין תשובה מאהבה שבה "זדונות נעשו בזכויות", וזאת משום שבתשובה מאהבה נרגש כיצד הנפילה שבחטא הובילה את האדם לידי צימאון להידבק באלקות, ולכן בשעה שחוזר בתשובה הופך הזדון עצמו לזכות, כדאיתא בתניא (פרק ז) "ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו זכויות, הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו"⁶.

אמנם עיקר כוח התיקון שבתשובה נובע מכך שהיא אינה פועלת דבר חדש מחוץ לאדם, אלא ענינה גילוי הפנימיות ועצם הנשמה של האדם, שכן החטא והעבירה על רצון ה' אינה מתייחסת לעצם נשמת האדם אלא היא רק מחמת רוח שטות שנכנסה בו ופועלת על כוחות החיצוניים שלו, אך הנשמה עצמה "גם בשעת החטא היתה באמנה איתו ית'" (תניא פרק כד). וע"י התשובה מתגלה מציאותו האמיתית והפנימית שהיא

5 בכל הבא להלן עיין מאמר ד"ה וכל אדם תשכ"ג (ספר המאמרים מלוקט תשרי-מרחשון ע' עד ואילך), ובמקומות שנשמנו שם [מאמר זה מיוסד גם על המבואר בלקו"ת הנ"ל].

6 ראה בארוכה לקו"ש חי"ז שיחה ב' לפרשת אחרי, ובכ"מ.

חבוקה ודבוקה בה', ובדרך ממילא נפעל תיקון העבר משום שמתגלה שהחטא הוא דבר זר ונפרד מן האדם עצמו.⁷

"קרוב מאוד": גילוי עצם הנשמה

ומעתה אפשר להבין כוונת הכתוב "כי המצוה הזאת" לתשובה דוקא, ש"לא נפלאה היא ממך" – אינה מובדלת מן האדם עצמו, אלא להיפך היא המגלה את פנימיות האדם ועצמותו אשר הוא דבוק ומחובר תמיד בה' יתברך. ולפיכך "לא רחוקה היא", משום שהתשובה אינה עבודה חיצונית המוטלת על האדם, אלא היא גילוי מציאותו האמיתית. "לא בשמים היא ולא מעבר לים היא", ואין צריך להתייגע ולחפש אחריה במקומות רחוקים, כי אינה תלויה במקום או בזמן שמחוץ לאדם, אלא "קרוב אליך הדבר מאוד", שהרי זו הפנימיות והעצמות שלך.

והכתוב ממשיך "בפיך ובלבבך לעשותו", וביאר הרמב"ן "זוה טעם בפיך ובלבבך לעשותו שיתודו את עונם ואת עון אבותם בפיהם וישובו בלבם אל ה' ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות", ופירשו בספרים הקדושים

שכוונתו לדייק בלשון הכתוב המורה על שלושת חלקי התשובה⁸ במחשבה, דיבור ומעשה: 'בפיך' הוא הוידוי בפה, 'בלבבך' היא החרטה בלב, 'לעשותו' היא עזיבת החטא בפועל בזה שמקבל על עצמו לשמור ולעשות. כל אלו קרובים מאוד אל האדם משום שעצם מציאותו הוא טוב ורק צריך הוא לגלות זאת בעבודת התשובה שלו.

ואכן אילו היה האדם זקוק לדבר מלבדו בכדי לעשות תשובה, כגון אילו היה נזקק להתוודות בפני אדם אחר או לשנות דרכו ולהיות אדם אחר⁹ בטרם יוכל לעשות תשובה – הרי בודאי שהיה זה דבר קשה, בבחינת 'בשמים' ו'מעבר לים'; אך הואיל וכל ענין התשובה הוא לעזוב את החטא ולגלות את העצמיות והפנימיות של האדם עצמו, שנותר קשור עם הקב"ה בלי שינוי, הרי אין זה "בשמים" – מדרגה שמימית וגבוהה שלא ניתן להעפיל אליה, "ולא מעבר לים" – שאין צריך להרחיק למקום וענין גשמי שמחוץ לאדם, אלא שבאותו המקום ואותו המצב בו יהודי נמצא הרי הוא טוב בתכלית, וקרוב הדבר מאוד שיבוא בהתגלות.

7 וראה מאמר ד"ה וכל אדם הנ"ל בענין פעולת עיצומו של יום על עצם הנשמה. לקו"ש חלק ד ע' 1149 ואילך, ועוד.

8 כן כתב השל"ה מסכת יומא נר מצוה ב, ענין מהות התשובה בתחילתו. חלוקת מחשבה דיבור ומעשה – בסה"מ תרפ"א ע' שכנ. לקו"ש חכ"ו ע' 321. תורת מנחם חלק י ע' 247 ואילך. ועוד.

9 אף שבעבודת התשובה נמנו פרטים רבים שראוי לו לאדם לעשות, והרמב"ם אף פסק על יסוד דחו"ל: "ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו" (הלכות תשובה פ"ב ה"ד) – אך כל פרטים אלו אינם מהות התשובה עצמה אלא הסתעפות שלה להשלים התשובה בכוחות הגלויים של האדם, אבל "מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד" (תניא אגה"ת פ"א), היינו עצם השינוי בנפש האדם שמגלה את הדביקות העצמית שלו בה'. ועיין לקוטי שיחות חלק לד שיחה ב לפ' עקב (ע' 59 ואילך).

וזה הטעם שתשובה פועלת בשעתא חדא וברגעא חדא, ועל כן אפילו על ידי הרהור תשובה בלב נקרא "צדיק גמור", כמו שמצינו בגמרא (קידושין מט, ב לג' האור זרוע) שהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק גמור מקודשת מספק אפילו היה רשע – שמא הרהר תשובה בלב, וזאת משום שלא נדרש בזה חידוש דבר אלא רק גילוי פנימיותו של יהודי, וזה יתכן אפילו בהרהור אחד.

ומעתה יובן היטב מפני מה דוקא בענין התשובה הבטיחה התורה שסוף ישראל לעשותה, וזאת דוקא מפני שאין מדובר בדבר רחוק ומופלג, אלא שבזמן הזה ישנם מונעים ומעכבים המרחיקים את האדם מלגלות כוחותיו הפנימיים. אבל 'בסוף גלותן' הולכת ומתגלה עצם הנשמה שבכלל ישראל, וכאשר מתגלה ההעלם "מיד נגאלים" ויוצאים מן הגלות הפנימית בעבודת ה', ועי"ז מגיעה תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה.

Тшува – не на небесах и не за морем

1. Всеобъемлющий характер заповеди

В конце каждого года евреи черпают силы из слов Торы об «этой заповеди».

По мнению Раши, данные слова указывают на изучение Торы и исполнение всех её законов в целом.

2. Смысл пребывания в изгнании

Раши поясняет, что даже когда евреи находятся в самом отдалённом изгнании («на краю небес»), Тора всегда остаётся близкой к ним.

Значит, еврейскому народу не нужно возвращаться в Землю Израиля исключительно ради исполнения заповедей.

3. Заповедь тшувы как основа

А согласно Рамбану и учению хасидизма, под «этой заповедью» подразумевается конкретная заповедь – тшува, о которой шла речь в предыдущих стихах.

4. Гарантия будущего возвращения

Рамбан отмечает, что слова о доступности тшувы сформулированы не как приказ, а как обещание.

В конце времён еврейский народ обязательно вернётся к Всевышнему из любого места изгнания.

5. Преодоление ограничений времени

Тшува обладает уникальной силой изменять и исправлять прошлое.

Искренняя тшува (особенно из любви к Б-гу) превращает прошлые проступки в заслуги, тем самым вознося человека выше рамок времени.

6. Раскрытие внутренней сути души

Сила тшувы заключается в том, что она не создаёт ничего нового, а лишь раскрывает истинное, глубинное еврейское «я».

Б-жественная душа остаётся верной Всевышнему даже в момент греха.

7. Естественность и простота исправления

Поскольку тшува является возвращением к собственной сущности, она «не на небесах и не за морем».

Человеку не требуются ни внешние условия, ни посредники, чтобы пробудить свою внутреннюю связь с Творцом.

8. Три составляющие процесса тшувы

Выражение Торы «в устах твоих и в сердце твоём, чтобы исполнять это» указывает на три элемента тшувы:

1. устное признание греха,
2. сожаление о содеянном,
3. практическое оставление греха в действиях.

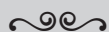
9. Мгновенное духовное преображение

Поскольку тшува требует лишь проявления того, что уже заложено внутри, она может произойти за одно мгновение.

Тшува способна сразу превратить грешника в совершенного праведника.

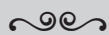
גיליון זה מוקדש

לחיזוק ההתקשרות
לרבי נשיא דורנו

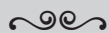
לזכות

מורנו הרב הראשי לרוסיה
הגאון רבי שלמה דובער פינחס לאזאר שליט"א

לזכות

כלל שלוחי הרבי במדינות חבר העמים

לעילוי נשמת

האיש היקר שהיה מסור ונאמן למלאכתו הקדושה

ר' צבי הירש ב"ר ישראל ע"ה גרז'וי

אשר שימש כעשרים שנה שמש בבית הכנסת המרכזי

ומסר שיעורי תורה במרכז החסד שערי צדק